

בעזרת השי"ת

ספר

שיר השירים

עם פירוש

עלי תשוקתו

מחבר: ר' יצחק

שנת ה' תשע"ג

בכל עניני הספר נא לפנות ל:

שמואל בארקין

28584 Yeshiva Lane
Wickliffe OH 44092
440.347.0697

יחזקאל מרדכי בארקין

50 Neiman Road
Lakewood NJ 08701
732.966.3110

משפחת בארקין

28590 Yeshiva Lane
Wickliffe OH 44092
440.944.1192

ה'תש"ז
הביאו לפני כ' ינוס האוסד על ס' לשי' השי"ת ושא י"ח יתקן,
וזאן שם תחלי' על כ' ינוס לשה"ח דברי כ"י, וגם מלוקט מכתב ספר
השקפה בשיעור מ"ה אור זרע ב"ן.
מה אומר ומה אדבר. מוצא מתוך הפיוט שהוא פירוש על עמילות
של שנים רבות, ולמרות בן צ"ח פה"ח ומה שהדריכו חז"ל על עמילות
ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ג, ב.)
והעני מודה להמחבר על שזיכה להלומדים שיהנו מהפירוש, ולא עוד אלא שעל ידו יבואו
להתעוררות בעבודתם ובאהבתם ודביקותם להקב"ה, ומתאים מאוד שם הפירוש מפני התועלת
שהקצרה, ומתאים מאד שם הפיוט מפני התועלת שיש לו.
החותם לכבוד פרחים ז"ל
דוד קאהן
ט"ז מרחשון תשע"ג

בס"ד

הביאו לפני פירוש המיוסד על רש"י לשיר השירים ושמו "עלי תשוקתו", ובאו שם תמצית
של פירושים שהבהירו דברי רש"י, וגם מלוקט מכו"כ ספרי השקפה כשהרעין מפיץ אור בהבנת
הענין.

מה אומר ומה אדבר. מבצבץ מתוך הפירוש שהוא פירוש עמילות של שנים רבות, ולמרות
בן ציית המחבר למה שהדריכו חז"ל שלעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ג, ב.).
והעני מודה להמחבר על שזיכה להלומדים שיהנו מהפירוש, ולא עוד אלא שעל ידו יבואו
להתעוררות בעבודתם ובאהבתם ודביקותם להקב"ה, ומתאים מאוד שם הפירוש מפני התועלת
שתבא בס"ד.

החותם לכבוד העמלים בתורה
דוד קאהן
ט"ז מרחשון תשע"ג

לזכר ולעילוי נשמת

הרב יהודה יוסף בן צבי הכהן

גליקסמן זצ"ל

"ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם"

נלב"ע כ"ט סיון תשע"ב לפ"ק

מסר נפשו לשמור מצוות בוראו בפשטות

תהא נפשו צרורה בצרור החיים

פתיחה

בס"ד

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו!

מודה אני להקב"ה שזכיתי להתציא לאור פירוש "עלי תשוקתו" על שיר השירים. מקובלני שעיקר לימוד שה"ש הוא עם פרש"י, לכן ממרתי ה' להבהרת דברי רש"י הקדוש, ושפירוש רש"י יהי כשולחן העורך לפני הלומדים. הפירוש העיקרי המודפס באותיות בולטות בראש העמוד מיוסד על פירוש רש"י חז"ן מן המקומות שציינתי פירוש אחר.

מתחת לקו בסוף העמוד, ובנספח בסוף הספר לקמתי פירושים שונים ויפים. (המספר מסמן את הפירוש בסוף הדף, והאות מסמנת את הפירוש בסוף הספר.)

משך השנים עיינתי בהרבה ספרים, ואני מודה מאוד למחברים. שכחתי לפעמים מאין באה לי ידיעה זו או אחרת, ואני מבקש סליחה אם השממתי את מקור הפירוש פה ושם. עם כל זה ברצוני לציין כמה ספרים שעזרו לי במיוחד. (אולי כללתי פירושים ורעיונות מהם מבלי להרגיש בכך, והסליחה עם המחברים).

ספר עבד המלך מהרב ר' שמואל הומינר זצ"ל

שה"ש המפורש מהרב ר' נחום וויס שליט"א

ספר סגולת ישראל מהרב ר' משה יעקב הלוי קנר שליט"א

שה"ש המבואר (שירת שלמה) מהרב ר' שלמה צופיוף שליט"א

השיר לשלמה מהרב ר' שמואל חיים דוד הלפרין שליט"א

ספר שירו למלך מהרב ר' משה חיים לייטער שליט"א

ספר ישועות דוד מהרב ר' דוד יהושע צדוק שליט"א

ואני תפלה שפירוש "עלי תשוקתו" יעזור למלמדים ולתלמידים ולכל מי שמעיין בספר, לכוון לפירוש

הפשוט של רש"י, ועי"כ לזכות לאהבת ה', ולהרגיש "עלי תשוקתו" -

תשוקת הקב"ה לעם ישראל ותשוקת כל יחיד ויחיד של עם ישראל להתקרב לאבינו שבשמים!

הקדמות א

הקדמת רש"י

ואומר אני שראה שלמה ברוח הקדש שעתידין ישראל לגלות גולה אחר גולה הורבן אחר הורבן ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון ולזכור חיבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים לאמר אלכה ואישבה אל איש הראשון כי טוב לי אז מעתה ויזכרו את חסדיו ואת מעלם אשר מעלו ואת המצבות אשר אמר לתת להם באחרית הימים ויסד ספר הזה ברוח הקדש בלשון אשה צרורה אלמנות חיות משתוקקת על בעלה מתרפקת על דודה מזכרת אהבת נעוריה אליו ומודה על פשעה אף דודה צר לו בצרתה ומזכיר חסדי נעוריה וני יפיה וכשרון פעליה בהם נקשר עמה באהבה עזה להודיע כי לא מלכו ענה ולא שילוחיה שילוחין כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה.

שיר השירים - שיר שהוא על כל השירים אשר נאמר להקב"ה מאת עדתו ועמו כנסת ישראל. אמר רבי עקיבא לא היה העולם כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים. אמר ר' אלעזר בן עזריה למה הדבר דומה למלך שנמל סאה חטים ונתנה לנחתום. אמר לו הוצא לי כך וכך מולת,¹ כך וכך סוכין,² כך וכך מורסין,³ וסלית לי מתוכה גלוסקיא⁴ אחת מצופה⁵ ומעולה.⁶ כך כל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים, שכולו יראת שמים וקבול עול מלכותו. (רש"י פסוק א)

1. Fine Flour 2. Bran 3. Coarse bran 4. Delicate loaf 5. Well sifted 6. Superior quality

הקדמת הגר"א

ונמשל השיר הזה בדבר כנסת ישראל עם הקב"ה למלך גדול שרצה לישא אשה ורצו כל מלכי עולם ליתן לו בנותיהם ולא רצה המלך ליקח בת מלכים בכדי שלא תזוה דעתה עליה. ולקח נערה אחת שפלה משועבדת בין שאר שפחות בת טובים כולה זרע אמת. וישממה ויקנאוה כל רעותיה וכל המלכים. אך כל זמן שהיתה בבית המלך טובה לא יכלו לעשות לה מאומה מכל מלכי ארץ כי הוא מלך גדול אשר אין כמוהו. אך כאשר בגדה בו ורעה בעיני אדוניה שלחה מביתו והיתה לאכול בו כי הסתיר פניו ממנה, וכל מלכי ארץ השונאים אותה אומרים יום אשר קיינו ראינו. רק כתב לה בכתובתה שאף אם יעזבנה יחזירנה לאחור שתשוב ותתתן אליו. חכמה בימי עניה ומרודיה את כל מחמדיה אשר היו לה מימי קדם כאשר היתה טובה בעיני המלך. וגם עתה היא קוראת בכתובתה מה שהבטיחה ומתנחמת ומבקשת פני אדוניה שישב וינשקנה מנשיקות פיהו כבימי קדם כי דודי טובים לה מכל תענוגי עולם. והנמשל מובן מאליו.

לְשֵׁם יִחוּד קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׂכִינְתָּהּ (יאהדונהי)
בְּדוֹזִילוֹ וּרְזוּיָמוֹ (יאההויהה) וּרְזוּיָמוֹ וּדְזוּיָלוֹ (איההויהה),
לְיִחוּד שֵׁם י"ה בּו"ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים (יהוה), עַל יְדֵי הַהוּא
טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה אֲנֹחֶנּוּ בָּאִים
לְשׁוֹרר בְּקוֹל זְעִים שִׁיר הַשִּׁירִים עִם כָּל הַמַּעֲשׂוֹת
הַכְּלוּלוֹת בָּהּ, לְתַקֵּן אֶת שׁוֹרְשָׁהּ בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן, לַעֲשׂוֹת
זִוּזֵי רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ, וְלַעֲשׂוֹת רִצּוֹן בּוֹרְאֵנוּ. וְתַעֲלֶה לְפָנֶיךָ
קְרִיאַת שִׁיר הַשִּׁירִים כְּאִילוֹ אָמְרוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו
הַשְּׁלֹם בְּעַצְמוֹ, וְכֹתוּ יָגֵן עָלֵינוּ.

וַיְהִי זַעַם אֲדָנִי אֶלְהֵינוּ עָלֵינוּ וּבִמְעֵשֶׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ
וּבִמְעֵשֶׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהּ.

פרק א

(א) נְשִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמוֹהַ:

שיר שהוא למעלה מכל השירים, שנאמר על ידי כנסת ישראל בגלותה להקב"ה שהוא המלך שהשלוש שלו.

[כל שלמה האמורים בשיר השירים קדש, מלך שהשלוש שלו].

כנסת ישראל אומרת בגלותה ובאלמנותה להקב"ה:

(ב) יִשְׁקֵנִי בְּנִשְׁיָקוֹת פִּיהוּ¹

מי יתן וישקני המלך שהשלוש שלו, מנשיקות פיהו וידבר עמי פנים אל פנים כמו שדבר עמי במתן תורה.

¹ ישקני מנשיקות פיהו - על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע, ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם טעמיה ומסתר צפונותיה, ומחלים פניו לקיים דברו. (רש"י)

ישקני מנשיקות פיהו - תפלה שבמהרה יופיע השי"ת עלי רוח טהרה וקדושה ממרום, שארגיש בכל עת מתיקות וקדושת נתינת התורה ומעמד הר סיני הנפלא, כיום נתינתה. (עבד המלך)
ענין הנשיקה הוא שמשתוקק להתעלות להדבק לאור באור העליון. והנשיקה היא מְשָׁל לתענוג דבקות הנשמה במקור החיים ותוספת רוח הקודש. (רמב"ן)

ישקני מנשיקות פיהו - 1) בשעה שאמר הקב"ה "אנכי" נתקעה התורה בלבם, ובשעה שאמר "לא יהי לך" נעקר יצר הרע מלבם. ואלו ה' דברות הם ב' נשיקות כמו שנושק הבעל לתשוקתו א' על מה שהיא מתחברת עמו, ב' על שאינה מתחברת באחר. וכן הוא "אנכי" "ולא יהי לך" כי ב' דברות הראשונות הם כלל כל התורה. (גר"א)

2) שני דברות הראשונים הם כוללים כל המצוות. "אנכי" כולל כל מצוות עשה. "ולא יהי לך" כולל כל מצוות לא תעשה. (גר"א)

ישקני מנשיקות פיהו - נשיקות הפה הם התורה והמצוות - התורה היא כמו נשיקות מהקב"ה לכלל ישראל, כי ע"י התורה הקב"ה מתדבק עם כלל ישראל כמו שכתוב "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". כשאיש ישראלי לומד תורה הוא מקבל אל תוכו כביכול הבל פיו ונשמת אפו של הקב"ה, כי אין לך דבקות גדולה בהקב"ה כמו ע"י לימוד התורה. כמו ש' ברמח"ל בדרך ה' ח"ד פ"ב כל כוחה של תורה אינו אלא במה שקשר ותלה יתברך שמו, את השפעתו היקרה בה, עד שע"י הדבור בה והתשכלה בה תימשך ההשפעה הגדולה החיאה.... ולא עוד אלא שהוא היותר עליון ונשגב שבענינים שמגיעים ממנו יתברך אל הברואים.... והתועלת וההשפעה באה כפי שהאדם יודע מעלתה וחשיבותה. (ר' גורביץ זצ"ל ספר מאורי שערים עמוד י')

כִּי טוֹבִים הָיְיָה בְּיָמָיו:

כי טובים לי ידידותיך מכל משתה ושמחה (מכל תענוגות עוה"ז).

(ג) לָרִיזָה עֲבָדֶיךָ טוֹבִים

בעבור ריח שמניך הטובים [בעת התפרסם שמעך הטוב].

עֵבֶן תֹּרֶק עֵבֶן

כשמן המורק ונשפך מכלי אל כלי, שריחו נודף, כך שִׁמְךָ הטוב יצא למרחוק (בעשותך נפלאות במצרים).

עַל כֵּן עֲלָמוֹת² אֶהְבֹּד:

על כן האומות אהבוך (כגון יתרו ורחב) ששמעו נפלאותיך, נתגיירו, ואהבוך.

[ק"ו ישראל אהבוך שעשית הנסים לתועלתם (ר' שרגא פ. מנדלוויץ זצ"ל)].³

(ד) בְּשִׁכְנֵי אֲזָרֶיךָ גְּרוּעָה³

כששמעתי משלוחיך (משה ואהרן) שרצונך למשכני אליך, אמרתי אחריך נרוצה (להיות לך לאשה).

[הִיָּה אתה המתחיל למשוך אותי אליך ואז "אחריך נרוצה" - "השיבנו ה' אליך, ונשובה" (איכה ה' כ"א) (צרור המור)].

הִבֵּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ וְזִדְרִי

ואז הביאני הקב"ה לתוך חדרי היקף ענניו וקרבני (לחדרי תורה)

גִּילָה וְנִשְׁמָוָה בָּךְ⁴

ואף עכשיו בגלותי אגיל ואשמח על שנדבקתי בך, ושזכיתי ליכנס לחדרי התורה.

[בך בהקב"ה, בך בישועתך, בך ביראתך, בך בתורתך (מדרש)].

[בך - בידיעתי אותך (ע"י לימוד התורה) (ספר שיר חדש)].

² עֲלָמוֹת - על - מות - ישראל מוכנים לתת חייהם על קדוש ה'. (מד"ר)

עלמות - עובדים ה' בזריזות ועלמות. (מד"ר)

³ על כן עלמות אהבוך - במסכת פסחים (ק"ח ע"ב) "הללו את ה' כל גוים וגו' כי גבר עלינו חסדו וגו'" (תהלים קי"ז א-ב) אם הגויים משבחים את ה' על הנפלאות שעשה בשבילנו, על אחת כמה וכמה שאנו משבחים את ה' על הנפלאות שעשה בשבילנו.

⁴ בך - מספר 22 (כב אותיות של התורה). (מד"ר)

זָכִירָה דְּדִיךָ בִּינִי

אזכור תמיד ידידותיך ואהבתך אלי אשר חשובה היא מכל תענוג שבעולם.
[כשמשתעשעים בתורה - שם מזכירים דודיו ומישור אהבתם אותו].

מִיִּשְׂרָאֵל אֶהְיֶה: ס

ואזכור אהבתך לי, ואהבתי אליך, שהיתה אהבה ישירה (בלי מחיצות) אהבה עזה,
אהבה עצומה מאוד (בלי להרהר אחרי מדותיך כלל).

פונה כנסת ישראל לאומות המכונות "בנות ירושלים" ואומרת:

(ה) שְׁחֹזְרָה אֲנִי וְנָאוֹה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם⁵

אל אקל בעיניכם אף אם עזבני אישי מפני שחרות שבי, שאע"פ שבגלותי שחורה אני
במעשי, נאוה אני במעשי אבותי. (ואף במעשי יש מהם נאים).

כְּאַהֲלֵי קֶדֶר כִּירְעוֹת שְׁלֹמֹה:

ואף אם אני שחורה כאהלי קדר המשחירים (become black) מפני הגשמים, קלה אני
להתכבס ולהיות נאה וטהורה כיריעות המשכן (שהם כולם לקדושה) שנעשו למלך
שהשלום שלו.

(ו) אֶל תִּרְאוּנִי שְׂאֲנִי שְׁחֹזְרָת שְׁשׂוֹפְתִי הַשָּׁמֶשׁ

אל תסתכלו בי דרך בזיון שאני שחורה מעוונות, לפי שאין שחרותי וכעורי ממעי אמי
(מטבע בריאתי) אלא היא חיצונית בלבד על ידי שזיפת השמש [ע"י עוונותי].

בְּנֵי אֲבֹי נִזְזָרוּ בִּי

בני מצרים שגדלתי בהם - הערב רב שעלו עמי בצאתי ממצרים - פתוני והסיתוני.

שְׁבֹנִי נִטְרָה אֶת הַכְּרָמִים

עד ששמוני שומר ועובד לאלוהיהם (ע"ז) [ושם הושחרתי].

⁵ בנות ירושלים - suburbs of ירושלים, על שם שירושלים עתידה ליעשות מטרפולין לכולן (ושאר

העולם יחיי בנותיה). (רש"י)

כוונות שיר השירים

פרק א'

(ב') **ישקני מנשיקות פיהו** - בקשה להצלחה בלמוד התורה שהקב"ה ילמד אותו ואת בניו תורה.
(ד') **משכני אחריך נרוצה** - בקשה לס"ד בעבודת ה' (השיבנו ה' אליך - ונשובה) עזרני שאהיי נמשך תמיד אחריך להיות דבוק בך ובאמונתך והשגחתך הפרטית ולא להרהר אחר מדותיך כלל וכלל. (עבד המלך)
(ה') **צאי לך בעקבי הצאן ורעי...** - יתפלל במחשבתו שיעזור לו השי"ת לגדל בניו ובנותיו לתורה לחופה ולמעשים טובים - בדרך האבות.
תפלה שירחם ה' עלינו בזכות אבותינו. (עבד המלך)

פרק ב'

(י"ד) **יונתי בחגוי הסלע** - כל הפסוק תפלה כשאדם במצב שאינו רואה עצה לנפשו ומתפלל שה' ימציא לו ישועה.
(י"ז) **דודי לי ואני לו** - "קשר אהבה" ה' כל צרכיו תבע ממני (רק לנו נתן תורה ומצוות) ואני כל צרכי תובע אני ממנו.

פרק ד'

(ג') **כחוט השני שפתותיך** - תפלה שאזכה ע"י תפילתי לפעול כמו הלשון זהורית בזמן הַפִּיּוּת, (כפרת עוונות).
ומדברך נאווה - תפלה שאזכה לכפרת עוונות כמו שפעל השעיר לעזאזל.
(ה') **אתי מלבנון תבואי** - הקב"ה עמי כאן בגלות - וקרוב לשעותי.
(ב'-י"ד) **גן נעול.... שלחין פרדס...** - תפלה שהבנים שלנו יזכו להיות פרדס רמונים... עם כל ראשי בשמים.

פרק ה'

(ב) **פתחי לי אחותי** - תפלה שנוכה לפתוח לבנו (כפתחו של מחט) והקב"ה יפתח לבנו כפתחו של אולם.

כוונות שיר השירים

פרק ו'

(ג') אני לדודי ודודי לי - "קשר אהבה" אהבה מיוחדת בין ישראל והקב"ה (ואין לזרים שייכות לאהבה זו).

(י"ב) לא ידעתי נפשי שמתני... - אני בעצמי איני יודעת באיזו זכות זכתה נפשי אשר שמה אותי במעלה זו להיות רוכב במרכבות הכבוד והצלחה, רק שעמי נדיבות וחסד של הקב"ה, "מאת ה' היתה זאת, היא נפלאות בעינינו" [ולחשוב על כל הצלחה שיש לך].

פרק ז'

(ו') ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן - הלוואי שתפילתי (הרש) תהי' מקובלת כתפלת אליהו הנביא בהר הכרמל... וכתפלת דוד, דניאל, והמלאכים אוריאל רפאל גבריאל מיכאל ונוראל.
(ז') אהבה בתענוגים - אין תענוג יותר גדול מאהבת ה'.
(י"א) אני לדודי ועלי תשוקתו - "קשר אהבה" אני משעבד את כל רצוני (כל האני שלי) לעבוד את ה', וה' משתוקק לי, ואני לו.

פרק ח'

(א') מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי - יהי רצון שתתחבד לבי לאהבה וליראה שמך, שלא יהי לי שום חמדה ותשוקה אחרת רק להתחבר עמך השי"ת. (כתינוק היונק משדי אמו, שכל תשוקתו לינק משדי אמו).

(ו') שימני כחותם על לבך - לזכרני בביאת משיחך
כחותם על זרועך - לחשוף את זרוע קדשך (להושיעני) לעיני כל הארץ. (ספורנו)
כי עזה כמות אהבה - האהבה שיש לי אליך היא חזקה כמות, יותר אקבל עלי המיתה מלהסיר אהבתי ממך, ולכן מהראוי שלא תסיר אהבתך ממני (מצודות)
(ז') מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה - אהבת ה' "בכל לבבך" (אומות העולם לא ישפיעו עלי). ונהרות לא ישטפוה - אהבת ה' "בכל נפשך" (אני מוכן למסור את נפשי למיתה בעד אהבת ה').
אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבזו לו - אהבת ה' "בכל מאודך" אם יתנו לי כל כסף בעולם לא יוכלו להמיר אהבתי.

(י') אני חומה - נא ה' חזק אותי בעבודת ה' ולעמוד בנסיונות ולהיות חזק באמונותי כחומה.
(י"ג) חברים מקשיבים לקולך - כח התפלה, מלאכי השרת מקשיבים ובאים לשמוע קולנו בתפלה.
(י"ד) ברח דודי - מן הגולה הזאת ופדנו מביניהם, ודמה לך לצבי.... למהר את הגאולה והשרה שכינתך על הר המורי ובית המקדש - שיבנה במהרה בימינו אמן !

הוספות

^א **הקדמה** - ברכות נו: שיר השירים כולו יראת שמים וחיבת המקום בלב כל ישראל. זוה"ק השיר הזה הוא יפה מכל השירים הראשונים. יום שנתגלה בו השיר הזה בעולם, אותו היום נמצא שלם בכל, וע"כ הוא קודש קדשים. יום שנגלה בו שירה זו, ביום ההוא ירדה השכינה לארץ. נצי"ב: שה"ש הוא שיר נפלא המעורר אהבת ה' בלב מבקשיו, וגם למד בו לישראל כח התורה שמביא לידי אהבת ה'. שה"ש נאמר בחג המצוות כשהיו כל ישראל נעצרים להתדבק באהבת ה'. השיר הנעלה הזה הוא כמדבר בשם ה' לישראל, ובשם ישראל להקב"ה דברים המעוררים אהבה. ספורנו: זה השיר ק"ק שכל ענינו לכוון את לב ישראל בפרט המתאוננים רע בשיעבוד גלות, לאהוב את האל יתברך.

^ב **משכני אחרין נרוצה** - ובמדרש שה"ש (א' כ"ז) "משכני אחרין נרוצה" אם למקרא למקרא, אם למשנה למשנה, אם לתלמוד לתלמוד, אם לתוספתא לתוספתא, אם לאגדתא לאגדתא. והיינו שאין אדם יכול להכנס לחדרי תורה, אלא אם הוא בבחינת "משכני אחרין", שהוא נמשך אחר התורה בתשוקה ובדביקות גדולה. "משכני אחרין נרוצה הביאני המלך חדריו" - חדרי תורה. (ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל)

^ג שְׁחֹרָה אֲנִי וְנֹאוֹה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם

	שחורה אני ע"י עוונותי	ונאוה ע"י תשובה
במצרים	וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי	דם פסח, ודם מילה
בם סוף	וימרו על ים בים סוף	שירת הים - זה אלי ואנוהו
במרה	וילונו העם על משה	מצות שבת ודינים שקבלו ישראל במרה - שם שם לו חק ומשפט
ברפידים	ויקרא שם המקום מסה ומריבה	ויבן משה מזבח ויקרא שמו "ה' נסיו"
בחורב	עשו עגל בחורב	כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע
במדבר	כמה ימרוהו במדבר	ותכל כל עבודת משכן אהל מועד
במרגלים	ויוציאו דבת הארץ	דברי יהושע וכלב - "ואתם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו חם"
בפעור	ויחל העם לזנות את בנות מואב	"ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה"

³ אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן -

האדם צריך לבטל רצונו שלא יהיה לו רצון עצמי כלל, ואז ינהיגו השי"ת.

עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו, בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך. (אבות פ"ב מ"ד)

ופירש הרוח חיים שם: והפירוש עשה רצונו כרצונך אף מה שאינך רוצה. מכל מקום תעשה למען רצון ה' יתברך שמו כאלו היית רוצה. ומדריגה יותר גבוה אמר בטל רצונך מפני רצונו, היינו שלא יהיה לו לאדם רצון עצמו כלל בכל עניניו ועסקיו, רק ישליך רצונו מנגד, ויסתכל רק על רצון הקב"ה, ואז לא יחסר לו כל טוב. וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים כג, א), "ה' רועי לא אחסר".

[ובפירוש על שיר השירים על פסוק (שה"ש א, ח), "אם לא תדעי לך היפה בנשים" הרחיב המחבר בזה ואמר. כי הנה הבטחון האמתי המשילו דוד לצאן אשר כל מחסורם הוא על הרועה ואין אתם יודע עד מה, כן ישליך האדם יהבו על ה' בבטחו כי הוא יכלכלהו. וזהו שאמר דוד "ה' רועי" הוא אלי, כרועה לצאן הזן אותם. ואם כן איפוא "לא אחסר" ואף מה שנראה לי נגד רצוני, באמת הוא אך לטובתי. והמשיל לו מהצאן. אשר לפעמים ירצה לו השה לעלות ממקום שכנו והרועה לא יניח אותה לנוד אנה ואנה, והשה לא יבין למה, אשר באמת כוונת הרועה לטוב, יען כי אך פה מקום מרעה דשן וטוב, וזהו שאמר "בנאות דשא ירביצני" מה שהוא מרביץ אותי על מקומי הוא למען הנאות דשא אשר פה. ולפעמים נהפוך הוא. כי השה רוצה לנוח ולהרגיע, והרועה לא יניח אותה לנוח ומנהל אותה הלאה נגד רצונה. ובאמת הוא לטובה יען כי שם מי מנוחות וצריך לשתות אחר אכילה, וזהו שאמר "על מי מנוחות ינהלני" מה שמנהל אותי ממקומי הוא למען המי מנוחות אשר שם. כן הקב"ה רועה אותנו. וכשרואה מצבנו לא טוב מעתיק אותנו על דרך אחר, ואנחנו כאשר לא נדע ולא נבין הטוב הצפון בזה לנו, מצטערים אנחנו. ובאחרית, אז מתבוננים אנחנו כי בחמלת ה' עלינו עשה לנו כזאת. ואמר עוד "גם כי אלך בגיא צלמות" וגו'. כי לפעמים רואים אנחנו כי גם באחרית הדבר לא נצמח מזה שום טוב. והוא רק ענין רע אשר נתן לו ה' לענות בו. על זה אמר דוד המלך עליו השלום "גם כי אלך בגיא צלמות" שהוא כולו רע עם כל זה "לא אירא רע". כי מסתמא צריך לקבל יסורין להזדכך חומרו המבדיל אותו בינו לבין קונו, וזהו שאמר "כי אתה עמדי. שבטך ומשענתך המה ינחמוני".

[הג"ה - א"ה הכוונה כי יש שני מקלות מקל נועם ומקל חובלים. מקל נועם אשר הוא לאדם למשענת להתהלך בחוץ ונקרא משענת, ומקל חובלים אשר בו מיסרים ומכים לאיש ונקרא שבט נוגש. וזהו שאמר הן שבטך הוא מדת הדין. והן משענתך הוא מדת הרחמים. שניהם כאחד ינחמוני בידעי כי הכל לטובה. ע"כ הג"ה]

וזהו שאמר בעל השיר בשיר השירים "אם לא תדעי לך" שלא תדעי את עצמך כלל, ולא יהיה לך שום רצון עצמי, כי אם היפה בנשים העושה רצון בעלת. "צאי לך בעקבי הצאן" כדרך שהצאן עושים, סרים אך למשמעת רצון הרועים. "ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים" ע"ש. וזהו שאמר התנא כאן בטל רצונך מפני רצונו שלא יהיה לך רצון מאומה כי אם רצון הקדוש ברוך הוא, ואז יבטל הקב"ה רצון אחרים המעכבים ומונעים טובתך מפני רצונך. וזה שאמר במשלי (טז, ז), "ברצות ה' דרכי איש" הכוונה אם "דרכי איש" הוא רק "רצות ה'" שאין לו רצון בעצמו כי אם מה שרוצה השם יתברך

ומבטל רצונו מפני רצון הבורא. אז "גם אויביו ישרים אתו" ומבטל רצון אחרים מפני רצונו וכתבאר לעיל:

^ה "נרדו נתן ריחו - לא כתוב "הבאיש" משום לשון נקי. לא כתוב "עזב" משום חיבה. אבל בכ"ז איך יכולים לכתוב "נתן" (gave out a good fragrance) על חטא העגל? אלא באמת דור המדבר חדשו את הכח הנפלא והקדושה של חודש אלול עד יום כיפור על ידי תשובתם העצומה אחרי חטא העגל. וזכות זו היא באמת ריח נפלא.

^י יונתני בחגוי הסלע - הקב"ה רוצה "בטחון" הראיני את מראיך

אור החיים (שמות פרק י"ד פסוק ט"ו - ט"ז): "מה תצעק אלי". קשה ולמול מי יצעק אם לא לה' אלהיו ובפרט בעת צרה דכתיב (יונה ב') "קראת מצרה לי", (תהלים קי"ח) "מן המצר קראתי יה", ואם לצד שהרבה להתפלל הלא כל עוד שלא נענה מהעונה בצר לו לא ירף מתפלה. עוד רואני כי נתקבלה תפלתו ואמר לו ה' "הרם את מטך וגו'" אם כן קבלות זה שאמר "מה תצעק אלי" למה? עוד קשה אומרו "דבר אל בני ישראל ויסעו" להיכן יסעו אם רודף מאחור והים לפניו, ואם הכוונה אחר שיבקע הים, אם כן היה לו לומר "הרם את מטך וגו'" ואחר כך יאמר "דבר אל בני ישראל וגו'".

אכן יתבאר הענין על פי מאמרם ז"ל (שמות רבה פכ"א) שישראל היו נתונים בדין מה אלו אף אלו, ודבר ידוע הוא כי כח הרחמים הוא מעשים טובים אשר יעשה האדם למטה יוסיפו כח במדת הרחמים ולהיפך ב"מ ימעיטו הכח, והוא אומרו (דברים לב יח) "צור ילדך תשי", והנה לצד שראה אל עליון כי ישראל קטרגה עליהם מדת הדין, והן אמת כי חפץ ה' לצדק ישראל אבל אין כח ברחמים לצד מעשיהם כנוכח, אשר על כן אמר למשה תשובה נצחת "מה תצעק אלי" פירוש כי אין הדבר תלוי בידי הגם שאני חפץ עשות נס, כיון שהם אינם ראויים, מדת הדין מונעת, ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין המונעת, ואמר אליו "דבר אל בני ישראל" פירוש זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים, דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם ויסעו אל הים קודם שיחלק על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר הרחמים "ואתה הרם את מטך" פירוש באמצעות מעשה הטוב נעשה להם הנס ובקע הים, כי גדול הבטחון והאמונה הלו להכריעם לטובה. ותמצא שכן היה וצדיק הראשון הוא נחשון בן עמינדב ונכנס עד גרונו ולא נבקע הים עד שאמר "כי באו מים עד נפש" כמאמרם ז"ל (סוטה ל"א) ובוה נתישבו הכתובים על נכון. ונראה לי לומר כי רשם ה' לומר להם טעם תגבורת הדין עליהם לצד שהם המעיטו בלבם האמונה ואמרו "הלא טוב לנו עבוד את מצרים" לזה צוה ה' לעשות כנגד עון זה הצדקת האמונה בכל תוקף.

^י יונתני בחגוי הסלע - הקב"ה רוצה שיעמדו בנסיון של בטחון, והן הן הדברים: תפילה אינה מגיעה להנהגה הגבוהה המתגלה בקריעת ים סוף, ורק בטחון היא ההכנה אליה. הננו עומדים כאן על רוממות מדת הבטחון, וכמה רחוקה היא מהדיבורים של קטני - מוח השוקלים מדי פעם עד היכן לעשות השתדלות ומתי לנקוט בבטחון, והנה אין חלק לקטנות בבטחון. (עלי שור)

^י תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים - ע"י האהבה הרוותחת של כנסת ישראל לה', יכוו האומות המכונין בשם בנות ירושלים. (צרור המור)

^ה מבנות ירושלים - בתוך המקדש היי אש אהבת השי"ת בוערת ודולקת ומתלחבת מצד העבודה שבתוכו, שהיא חשובה ומעולה יותר מאהבת המלאכים שהם בנות ירושלים (שלמלאכים בא תועלת

רב בסבת העבודה הנעשית בביהמ"ק, שאינם יכולים לחדש בכוחם כלל. [ומ"ם (מבנות) היא מס יתרון]. (ר' אלישע גאליקו זצ"ל)

^ט **מבעד לצמתך** - משנה ברורה סי' ע"ה ס"ק י"ד לצאת וכו' - ובזהר פרשה נשא החמיר מאוד שלא יתראה שום שער מאשה דגרמא מסכנותא לביתא וגרמא לבנהא דלא יתחשבון בדרא וסטרא אחרא לשרות בביתא וכ"ש אם הולכות בשוקא כך ע"כ בעאי איתתא דאפילו קורות ביתה לא יחמון שעה חדא מרישאה ואי עבדית כן מה כתיב "בניך כשתילי זיתים" מה זית וכו' בנהא יסתלקון בחשובין על שאר בני עלמא ולא עוד אלא דבעלה מתברך בכל ברכאן דלעילא וברכאן דלתתא בעותרא בבנין ובני בנין עכ"ל בקיצור. [תרגום: צא וראה כמה פגם גורם אותו שער האשה גורם למעלה גורם למטה גורם לבעלה שמתקלל, גורם עניות, גורם דבר אחר בבית, גורם שתסתלק חשיבות מבניה, ועל כן צריכה האשה להתכסות בזויות הבית, ואם עושה כן וכו' כך בניה יתעלו בחשיבות על שאר בני העולם. ולא עוד אלא שבעלה מתברך בכל, בברכות שלמעלה בברכות שלמטה בעשירות בבנים בבנינים]. וכתב המ"א דראוי לנהוג כהזהר וביומא איתא במעשה דקמחית בזכות הצניעות היתירה שהיתה בה שלא ראו קורות ביתה אמרי חלוקה יצאו ממנה כהנים גדולים.

^ז **שעלו מן הרחצה** - לשמור את הנשמה מעון, ולעשות תשובה אם ח"ו עשה חטא. "מרן המשגיח זצ"ל סיפר מעשה מהחפץ החיים זי"ע שאמר פעם למקורביו שיש לו לומר איזה תורה ויגלה סוד, אבל יאמר זאת בשעה השלישית של הלילה, וכונתו היתה להחשיב בעיניהם את הדבר, הם סברו שבא לגלות איזה סוד בגאולה ונזדרזו כולם בשעה המיועדת, פתח ואמר "אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי ואתה עתיד לטלה ממני ולתחזירה בי לעתיד לבוא" והדגיש הח"ח תיבת "לתחזירה" ואמר אותה הנשמה שהולכת כך היא חוזרת אם לכלך נשמתו יקבלה בחזרה מלוכלכת, והאריך בענין זה שהוא טבעי וכפי שקירב עצמו להקב"ה כן נעשה מקורב, וכך נשאר, וכפי שהתרחק כן נעשה מרוחק, ואח"כ כולם קבלו עליהם עול מלכות שמים ביתר עז. (ספר תפילת חנה)

^{יא} **כפלח הרמון רקתך** - אף ריקנים שבכם מלאים מצוות כרמון (ברכות נו). אם מלאים הם מצוות כרמון, למה נקראים ריקנים? רק יש לומר לפי המבואר בספרים הקדושים, שגדול הכנת המצוה עוד יותר מהמצוה עצמה. ולפיכך - ה"י אומר החידושי הרי"ם - קוראים לליל ניסוך המים של חג הסוכות, "שמחת בית השואבה" ולא "שמחת ניסוך המים" אעפ"י שניסוך המים הוא עיקר המצוה. מפני שגדול שמחת שאיבת המים שהיא ההכנה, עוד יותר מגוף המצוה שהיא הניסוך. והאדמו"ר ר' אברהם מגור זצוק"ל ה"י אומר דמטעם זה נקרא שלוח הקן מצוה קלה (עיין רש"י דברים כ"ב ז) מכיון שהמצוה חלה רק בלי הכנה, וכדדרשין "כי יקרא" פרט למזומן. ומצוה שאינה צריכה הכנה, מצוה קלה היא.

ובא וראה כמה גדולה ההכנה למצוה, ממה שדרשו חז"ל על הפסוק "ולקחתם לכם ביום הראשון" שנאמר על יום א' דסוכות, דפירשו "ראשון לחשבון עוונות" (מדרש תנחומא פרשת אמור) ובטור או"ח סי' תקפ"א הסביר דלפיכך נחשב יום ראשון דסוכות כיום ראשון לחשבון עוונות, מפני שבדי ימים שבין יוח"כ לסוכות טרוד ועסוק כל אחד בקניית הד' מינים ועשיית הסוכה, ואין לו פנאי לחטוא. ורק מיום ראשון דסוכות מתחיל חשבון העוונות. והלא דבר מתמיה הוא, הימים שקודם

סוכות, שרק קונים בהם הד' מינים, ואינם רק ימי הכנה לעיקר המצוה, אמרו חז"ל שטרודים בהם עד שאין בו זמן לחטוא. ובחג הסוכות עצמו, בזמן שמקיימים עיקר המצוה בהד' מינים, אז מתחיל חשבון העונות? רק הוא הדבר שרמזו חז"ל, שגדול הטרדה והעסק שיש בהכנת המצוה, עוד יותר ממה שיש בהמצוה גופא. (בשם ר' דוד מטולנא זצ"ל).

(ולפיכך, הי' אומר האדמו"ר ר' מנחם מנדל מפילץ זי"ע, הדלקת הנרות שבמקדש היתה מותרת בזר, ואילו הטבת הנרות אסורה בזר, (עיין ברמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ו), אעפ"י שהטבת הנרות היא רק ההכנה לעיקר המצוה שזוהי ההדלקה, שגדולה ההכנה עוד יותר מהמצוה עצמה).

ועפ"י יש להבין למה החשיבו חז"ל כריקנים לאלו שמלאים מצות כרמון. שהרמון כל חשיבותו הוא רק מבפנים, ששם האוכל. אמנם סביבות האוכל, דהיינו הקליפה, אין לה חשיבות כלל, וזורקים אותה לאשפה. וכמו שאמרו בחגיגה דף טו: ר"מ רמון מצא, תוכו אכל, קליפתו זרק. כך מצוותיהם של הריקנים - כרמון. (ובשהש"ר ד, ה, הגירסא ריקנים שבכם רצופים מצוות ומעש"ט כרמון הזה) עיקר המצוה הם מקיימים. אמנם סביבות המצוה, ההכנה מקודם והשמחה לאחר"י כקליפה נחשבת להם. ולפיכך נקראו ריקנים. שמצוה שאין לה שום הכנה לפניי ושמחה לאחר"י, נעדרת היא מכל התלהבות ורוח. ומצוה כזאת מצוה ריקנית היא. (ברכות המעין).

פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון - שיעור הגעת לעונת המעשרות ברמון משונה מכל הפירות, שאין הסימן נראה מבחוץ כ"א כשהגרורים שבתוכו נמסו, קרוי פרי. כן הרשע מצוותיו לא ראו אור עולם העשי, כי אם בפנים עשו פרי. (מהרי"ל דיסקין זצ"ל)

י' שְׁנֵי שָׁדִיךְ כְּשֵׁנֵי עֶפְרַיִם תְּאוֹמֵי צִבְיָה -

אנכי - כנגד - לא תרצח

שהרוצח ממעט את הדמות של הקב"ה (כי בצלם אלקים עשה את האדם).

לא יהי' לך - כנגד - לא תנאף

שהזונה אחר ע"ז דרך אשה מנאפת תחת אישה תקח זרים.

לא תשא את שם ה' לשוא - כנגד - לא תגנוב

שהגנוב סופו לישבע לשקר

זכור את יום השבת - כנגד - לא תענה

שהמחלל את השבת מעיד שקר בבוראו לומר שה' לא ברא את העולם, ולא שבת בראשית.

כבד את אביך - כנגד - לא תחמוד

(1) שהחומד סופו לחוליד בן שמקלח אותו ומכבד למי שאינו אביו [לשון הרמב"ן "כי תחבל ענין כבוד האבות וכו', כי לא ידעו את אביהם ויתנו כבודם לאחר"י].

(2) אולי יכולים גם לומר, אם יש לאדם באמת מדת חכרת חטוב (וחכרת חטוב יסוד מצות כבוד אב ואם כמו שכתוב בחינוך) הוא שמח ומסתפק בכל מה שיש לו ולא חומד את שאינו שלו.

(3) חרב חיים ברים זצ"ל פ"י עד כמה שמפליגים בחידור מצות כיבוד אב ואם כך זוכים לחשמר בתכלית השמירה בקדושה וטהרה. והי' מציין למה שמבואר בספח"ק שעשרת הדברות מכוונות חמשה מול חמשה זה לעומת זה, והדברה החמישית כיבוד אב ואם מכוון מול הדברה העשירית שהוא

דברת לא תחמוד המורה על טהרת הלב, ומי שנוהר בדברת כיבוד או"א שומרים אותו מן השמים בדברת לא תחמוד.

(4) חמדת הממון תלוי ג"כ בכבוד אב ואם, כי החומד ממון אחרים אינו מכבד אביו ואמו כראוי מחמת היותו להוט בפולמוס חמדת הממון, כי הכיבוד הוא מהונו להאכילם ולהשקותם ולהלבישם, וזה החומד בלי ספק שעינו צרה גם באביו ואמו מלתת להם די מחסורם. (כלי יקר שמות י"ט)

"חכו ממתקים וכלו מחמדים" (1) ביאר הגרש"ז מקעלס זצ"ל (חכמה ומוסר ח"א מאמר ר"ח) מתוך שחכו ממתקים - נדע שכולו מחמדים. ופירושו מאשר מצאנו וראינו בתורתנו התמימה והקדושה, שמרחקת אותנו מהדברים המשקצים הנפש ומכלים הגוף, ועוד ייעדה לנו שכר הרבה - היש חיד מתוק מזה? נבין מזה כי כל אזהרותיה - אף שידמה לנו כאילו דוחקת את האדם - לא כן הוא, רק מחמת חסרון הרגשתו. ולאט לאט נסגל לעצמנו מחשבה זכה ולב שמח בצהלת פנים בזה ובבא, ונכיר ונרגיש גם במחמדים שכולו ממתקים. (אף שלא נבין עדיין טובו ומתיקותו מחסרון ההרגש, עכ"ז מחמד הוא לנו עד שנבוא לאט לאט להרגש, ואז יהי כולו ממתקים).

(2) אמר הג"ר ירוחם הלוי ממיר זצ"ל (דעת חכמה ומוסר ח"א מאמר פ"ז) הכתוב אומר "ומה הלאיתך ענה ביי" (מיכה ו' ג') הלא כל מצוות התורה נעימות ומתוקות, הרי כל אחד ואחד יראה "כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ואהבת חסד צדקה וברכה ורחמים וחיים ושלוש". האם תמצאנה בין מצוות התורה כאלו שתהיינה לכובד ומשא על האדם? הלא כל מצוות ה' "מתוקים מדבש ונופת צופים" (תהלים יט' יא') נאסרו לנו שנאת הבריות, נקימה, נטירה, וכו' - הרי הכל יודעים שהדברים אלו רעים לנפש ולגוף. אמרו חז"ל (שיר השירים רבה ו') "חכו ממתקים" - "ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם אני ה' הנאמן לשלם שכר", היש חיד מתוק מזה? ואדמו"ר הי' אומר על זה דממה שאנו טועמים ורואים ש"חכו ממתקים" הרי זה מורה לנו ש"כולו מחמדים" שכל מצוות התורה הם מחמדים ואם כן "ומה הלאיתך ענה ביי" הרי רק טובתכם אני דורש, ומה הן איפוא הטענות אל הבורא יתברך? ואין זה אלא משום ש"השחד יעור עיני חכמים" (דברים טז' יט) "גזל ועריות נפשו של אדם מחמדתו ומתאוה להם" מצד זה בא ח"בוכה למשפחותיו". כל סוד האפיקורסות והמינות הוא משום שהחמדה והתאוה מסמאין עיניו של אדם ואינו יכול לראות האמת, אבל הדברים עצמם כלם יפים, נעימים ומתוקים, ולו אך יסירו אוטם זה, אזי הכל גלוי ופשוט, כי באמת הרי כל הדברים הם מושכלות ראשונים, (שהמצוות כולן נכונות טובות ומתוקות).

חכו ממתקים וכלו מחמדים" (1) להמעג את השבת במאכל ובמשתה וכסות נקי' (וגם שינה בשבת תענוג) ה' משלם שכר. היש חיד מתוק מזה?

(2) ה' יתברך נותן דעת באדם ומגלה לו חידושים, ואוהב אותו בשביל החידושים שמגלה לו בעצמו, היש חיד מתוק מזה? (דעת תורה ח"א דף רמ"ו)

(3) ה' יתברך נותן לנו עבודה ללמוד תורה שהיא "ארוכה מארץ מדה וכו'" ואם אדם עושה כל מה שביכולתו, ה' עוזר לו למעלה מכוחותיו ונחשב לו כאילו הוא עשה ["ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו"] (תהלים סב' יג') (דעת תורה ח"א דף פ"ז-פ"ח)

(4) אם אדם חי באמונה ובבטחון יש לו מנוחת הנפש ושמחה, ובכ"ז הוא מקבל שכר רב על כל רגע שבוטח בה', היש חיד מתוק מזה?

סגולתן להבחין גם בהכבוד הכי גדול, מבחינים הם, שסוף סוף זה כלה, אינו דבר קיים, ותורה, אפילו מלה אחת הרי נשאת אתו לנצח!

"כְּמַחֲלֵת הַמַּחְנִים - "שיתו לבכם לחילה" (תהלים מ"ח י"ד) עתיד הקב"ה לעשות את כבודו ואת עצמו ראש חולה - העומד במרכז המחול לרקוד ולהרקיד לצדיקים לעתיד לבוא, צדיקים מכאן וצדיקים מכאן והקב"ה באמצעם והקב"ה חל - מחולל במחול עמהן, והם חלים - מחוללים ורוקדים לפניו בעלמות בזריזות ובכח נעורים. ומראין עליו אלו לאלו, כל אחד ואחד לפי מעלת כוחו בגלוי המראה שלפניו, כאילו שהוא יכול להראות באצבע "כי זֶה אֱלֹקִים אֱלֹקֵינוּ" שכך יראו כבוד ה' בגלוי פנים, האם האומות יכולות לתת לנו גדולה כמחולות אלו? (מדרש)

"מָה יְפוֹ פְּעָמֶיךָ בְּנַעֲלִים בַּת נְדִיב - המשנה אומרת "אין כל העולם כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל. שכל השירים קודש, ושיר השירים קדש קדשים". ומה תוכנו של שיר השירים? קילוסם של אברי האדם: נאוו לחייד, עניך יונים, שערך כעדר העזים, שניך כעדר הקצובות, כחוט השני שפתותיך, כפלח הרמון רקתך, כמגדל דוד צוארך - וכבר פירשו חז"ל שבכל אבר מקלסים אותו, הכוונה למעשים שבוצעו על ידו. ופירש הגרני"צ מסלבודקה זצ"ל שאבר הפועל פעולה טובה, מתנשא למעלות עליונות.

הדוגמא האופיינית היא מה יפו פעמך בנעלים בת נדיב" ודרשו חז"ל "מה יפו פעמותיהם של ישראל בשעה שעולים לרגל" הפעמים הם מהאיברים הקטנים שבאדם, והקב"ה אומר עליהם שירה ולא סתם שירה אלא שיר השירים.

כל מעשי החסד של אברהם אבינו, האשל שנטע נעשו באביריו. רץ ברגליו, לקח חמאה וחלב, הלך עמם לשלחם. וממעשים גשמיים אלו נולדו השגות רוחניות עלאיות: ורוח נסע מאת ה', הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, הנני עומד לפניך על הצור, וה' הולך לפניכם יומם. הרי שבכל אברי הגוף טמונה חכמה אלקית ובכל מעשה שלהם מושג הישג רוחני המאיר בבריאה לשעה ולדורות. ויסוד זה ראה ולמד אברהם אבינו מן הבריאה הגשמית, שמתוכה ועל ידה מתגלה הקב"ה והיא מוטבעת בחותמו העילאי.

ועל כך דרשו חז"ל: "מה יפו פעמך בנעלים, בת נדיב" - בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב. א"א בפעמי פסיעותיו, הניח את היסוד של עם ה' והעלה את מעשיהם לדרגה העליונה.

ולאידך גיסא, מה רבה התביעה להיפוך, כשמשתמשים באיברים הנעלים למטרה הפוכה. על כך מקוון דוד המלך "למה אירא בימי רע, עון עקבי יסובני", ירא הוא, שמא עקביו ופעמיו לא "יפו בנעלים", שמא סטו מן המסילה, וגרמו ירידה והרס לו ולבריאה.

מָה יְפוֹ פְּעָמֶיךָ בְּנַעֲלִים - א"ר ברכיה כך דרשו שני חרי עולם, ר' אליעזר ור' יהושע אמרו "מה יפו פעמך בנעלים", מה היה יפין לפעמך שהיו נועליך בעד כל הצרות, מעשה באחד ששכח לנעול דלתי ביתו ועלה לפעמי רגלים וכשבא מצא הנחש קשור בטבעות דלתותיו, שוב מעשה באחד ששכח ולא הכניס תרנגולתיו לתוך ביתו ועלה לפעמי רגלים, ובא ומצא החתולות מקורעות לפניו, שוב מעשה באחד ששכח ולא הכניס כרי של חטים לתוך ביתו ועלה לרגל, וכשבא מצא אריות מקיפין לחטים, אמר רבי פנחס מעשה בשני אחים עשירים שהיו באשקלון והיו להם שכנים רעים מאומות העולם וכו'. (מדרש)

^ט **חֲמוּקֵי יִרְכָּיָד** - א"ר יוחנן כל התענוגים שמתענגים ישראל בעוה"ז בזכות המילה שנתנה בין ריכס. **כְּמוֹ חֲלָאִים** - כמה בנים חולאים ממנה, וכמה תינוקות מתים תחת ידיה, ובכ"ז לא ימנע אב למול את בנו, לפיכך הזכות גדולה. **מַעֲשֵׂה יָדֵי אָמֶן** - כלומר המוהל.

^ז **סוּגָה בְּשׁוֹשָׁנִים** - וכן מי שהביאו לו תמחוי של חתיכות, אמרו לו חלב נפל שם, ומשך ידו ולא טעמו, מי גרם לו שלא לטעום, איזה נחש נשכו שלא יטעום, ואיזה עקרב עקצו שלא יקרב ויטעם אותו, דברי תורה שרכין כשושנה שכתוב בה (ויקרא ג') "כל חלב וכל דם לא תאכלו". הרי שהוא עובר בדרך ורואה בכורות בראשי התאנים, פשט ידו ליטול, אומרים לו "של בעלים הם" וגם הוא מושך ידו מפני הגזל, הרי "סוגה בשושנים". (מד"ר ורש"י)

^כ **מִי יִתְנַךְ כָּאֵחַ לִי יוֹנָק שְׂדֵי אֲמִי** - זהו מה שמתפללים באהבה רבה "ויחד לבבינו לאהבה וליראה את שמך". ודאי שהלב מתפרד לב' צדדים. כמו"ש חז"ל בכל לבבך בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע (ברכות נ"ד) אבל אנו מתפללים "ויחד לבבינו", סייע אותנו כדי לצמצם את מדות המגוונות שהיצר הרע מעורר, וליחד אותם רק לעשות דברים טובים.

והנה מדה זו של צמצום החמדה למטרה אחת, רואים אנו ביותר אצל תינוק היונק משדי אמו, התינוק בהגיע זמנו לאכול אין לו על דעתו ואינו חומד שום דבר. כל תשוקתו הוא רק לדבר אחד - לספק את רעבונו. כך האדם, צריך להגביר על מדת החמדה, להנהיגו שיהי רק לדבר אחד בלבד, לעלות מעלה מעלה בדרכי ה'. וכשיחמוד רק דבר זה בכל לבבו, אז ממילא לא יתחשב אצלו שום דבר אחר, והכל יהי אצלו ככלום.

וזהו כוונת הפסוק, "מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי". דהיינו שהאהבה שבין כלל ישראל והשי"ת יהי כתינוק זה היונק משדי אמו. שלא יהי לנו שום חמדה ותשוקה אחרת, רק להתחבר כביכול בקשר של קיימא להשי"ת. והעצה לזה לצמצם מדת החמדה שמושרשת בנו רק לעבודתו בלבד וכנ"ל. (ברכות המעיין)

^{כב} **קָשָׁה כְּשֹׁאֵל קְנָאָה** - קנאה שעתיד הקב"ה לקנא לציון קנאה גדולה דכתיב "כה אמר ה' צבאות קנאתי לציון קנאה גדולה וחמה גדולה קנאתי לה" (זכריה פרק ח' פסוק ב')

^{כג} **מִים רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֵהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטָפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֵהָבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ** - "מים רבים" אלו אומות העולם שמפתים ומסיתים אותנו לחטוא (שנאמר (ישעיה י"ז) "היו המון עמים רבים כחמות ימים יחמיו"). "ונהרות לא ישטפוה" אלו שריהם ומלכיהם, שע"י חוזק ואימה משתדלים להעבירנו מתורתנו. (מדרש רבה ח, ז)

טבע המים, אומר מרן רי"ז הלוי זצ"ל בספרו על התורה, לכבות את האש. לאומות העולם טבע דומה למים. הם מכבים רשפי אש אהבת ה' - היוקדת בלבו של היהודי. כיון שהוא דר בשכונתם טבעו הוא שנמשך אחריהם, ואט אט דועכת האש שבקרבם.

אם בני אומות העולם כפרטים נמשלו למים, המלכיות שלהם - הכוללים את האומה כולה - הרי הם כנהרות שוטפים בחוזקה ובכח גדול. והדברים אמורים כנגד גזירות המלכויות על ישראל להעבירם מתורתנו הקדושה בחוזק יד ובכח ממשלתם.

על אלה גם אלה בא הפסוק ואומר שלא יצליחו להשפיע על בני ישראל לרעה. אהבת ה' נטועה ומושרשת בהם, והם מוסרים את עצמם למיתה בשביל אהבת ה'. כל זה כלול בחלקו הראשון של הפסוק: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה (ע"י פיתוי), ונהרות לא ישטפוה (ע"י גזירות)". זאת ועוד: הפסוק כולל את כל שלושת הדברים שנאמרו באהבת ה': "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". הכיצד? בפרק י' מהלכות תשובה מפרש הרמב"ם שמשמעות "בכל לבבך" היא שיאהב את ה' אהבה גדולה ויתרה עד מאוד. דבר זה נכלל במה שכתוב: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה" - כה גדולה היא האהבה שאין מים רבים, דהיינו אומות העולם, יכולים לכבותה באופן טבעי. [בכל לבבך].

כנגד "בכל נפשך", אומר הפסוק: "ונהרות לא ישטפוה" - לא יועילו כל גזירות וכל כח ממשלתם להעבירם על דתם, כי ימסרו נפשם למיתה בעד אהבת ה'. [בכל נפשך].
וסיומו של הפסוק "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה" זהו מה שנאמר "בכל מאודך" [בכל ממונך].

כ"א חומה היא - אמר קרא "איש כי ידור", דלא נתנה הפלאות נזירות אלא למי שהוא במדרגת "איש" שקבלתו חזקה ואינו מתחרט משום נסיון קל, וכשמתבוננים רואים אנו שזהו כל זכותה של כלל ישראל, שתלוי בזה עד כמה הם חזקים באמונתם ויראתם, וכמו שפירש רש"י על הפסוק (שה"ש ח' ט') "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף, ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז" שתלוי בזה, שאם תתחזק כלל ישראל כחומה באמונתם וביראתם שלא יהיה לאוה"ע כניסה בהם אז יזכו לבנין בית הבחירה משא"כ אם יהיו כדלת שנפתח בפני כל רוח אז נצור עליה לוח ארז שנקבת, וכנסת ישראל משיבה "אני חומה ושדי כמגדלות" (שם) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות המניקות את ישראל בדברי תורה, שם תמצאו את תקיפותם של ישראל שלומדים כחומה, בלי להכניס מרוח אוה"ע לתוכה, ובילקוט שם מפרש המקרא הזה על אברהם אבינו "אחות לנו קטנה" זה אברהם אבינו שאיחה את כל העולם, "מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה" היינו ביום שיגזור עליו נמרוד לירד לתוך כבשן האש. "אם חומה היא" אם מעמיד דברים כחומה "נבנה עליה טירת כסף", נבנה ממנו כלל ישראל, ואברהם משיב "אני חומה ושדי" - אלו חנניה מישאל ועזריה, המה - "כמגדלות".

הכל באים לישיבה בחלטות גמורות וחזקות ולהפיק התועלת המקווה, ושלא לבטל הזמן אלא לעסוק בתורה וביראת שמים אבל הכל תלוי בזה, עד כמה הם כחומה לדחות מעליהם כל מיני רוחות מבחוץ שמנשבים ומנסים לחזור לביח"מ, כל מה שנכנס כל אחד למדריגת חומה הוא מובטח יותר בהצלחה, אבל אם הוא רק כדלת, ומכל סבה קטנה מתנדנד, וכל הרוחות מזיזין אותו ממקומו, אין הבטחה להצלחתו, כי הכל תלוי בה"אם אני חומה".

כ"ב משיב ה'

אם חומה היא - אם עמדה חזקה כחומה סגורה ולא שלט בה היצר והתאוה .. אז
נבנה עליה טירת כסף - ר"ל נביאווה אל הגן עדן אל הטירה הנכספת לצדיקים, אבל
ואם דלת היא - אם פתחה דלתיה אל הנחש המסית - שהם התאוות,
נצור עליה לוח ארז - ותתבלה עם הגוף בקבר תחת ארון העץ.

משיב הרוח

אֲנִי חוֹמָה - הייתי חזק בפני היצר כחומה חזקה שלא שלט בי

וְשָׂדִי - היו חזקים.

כְּמַגְדָּלוֹת - ר"ל לא נכבשו מגדודי היצר הלוחם על עיר לכובשה,

אֲזָה הָיִיתִי בְּעֵינָיו - (הגוף)

כְּמוֹצֵאת שָׁלוֹם - כאילו הי' לי שלום עם היצר עד שלא לחם אתי, כי משכתי לעבודת ה', עד

שכרת עמי ברית, "ולבי חלל בקרבי" (תהילים פרק ק"ט כ"ב). (מלבי"ם)

ועיין משלי פרק י' כ' "כסף" שהכל נכספים לזה, והוא טוב בין לעניים בין לעשירים, והכל

בוחרים אותו.

^כ אֲנִי חוֹמָה וְשָׂדִי כְּמַגְדָּלוֹת - "אני חומה" זו תורה, שהתורה היא חומת מבצר לקיום האומה

לשמרה מהמתנכלים לה, ושמא יטעה הטועה לחשוב שזהו עיקר ללומדים ועוסקים בה בלבד, לזה

הוסיף ופירש "ושדי כמגדלות", ופירשו חז"ל אלו תלמידי חכמים שהם מניקים כשדים הללו לעם

כולו, והקרובים אליהם יונקים יותר, והרחוקים פחות, אבל בכללות היניקה היא מהם, ומהם חיות

האומה. וכתוב "כמגדלות", והיינו דמגדל הוא מקום גבוה בתוך מבצר שעומד שם הצופה ורואה כל

סביביו לראות מאיזה צד יבוא האויב, ומה שמירה ותיקון צריך. וכן הם התלמידי חכמים שהם

עומדים על המגדל לראות מה שצריך לשמירת ותיקון האומה ועל כן נקראים חכמי ישראל "עיני

העדה" שהם המאירים ומראים הדרך וצופים על כל סביבותיהם. (משנת רבי אהרן חלק א' עמוד ל"ג)

זהו יסוד קיום אומתנו כי יש לה שרשים חזקים והם אבותינו הקדושים, אשר כל עמלם ויגיעם

הי' להשריש שרשים חזקים וקימים אשר כל רוחות לא יוכלו לעקור אותם.

וזהו "אם חומה היא" דָּמָה הכתוב יסודות האבות לחומה ר"ל בנוי בנין חומה... וכל הרוחות

שבעולם לא יזיזוהו ממקומו. (דעת חכמה ומוסר ח"ג דף פ"ו)

חובת המאמין להיות כחומה בצורה ללא הרהור ופקפוק כלל, ששום דבר לא יזיזו ואפילו כמלא

נימא מגודל אמונתו, וזו מדריגת ישראל שנאמר עליהם "אני חומה ושדי כמגדלות" (שם) ולהמבואר

לעיל מוסבר היטב לשון חומה, שאף כאשר הסיבות נגדו מ"מ אינו זו מאמונתו. אולם אנו נמצאים

במצב של דלת היא, שכל תזווה קלה והיעדר הסיבות מפריעה אותנו מאמונתנו וכנ"ל. (אור יחזקאל

דף י"ז).

יהי רצון שנזכה להיות חומה בצורה באמונתנו וע"י כך נזכה שהקב"ה ימהר הגאולה וישרה שכינתו

"על הרי בשמים" במהרה בימינו אמן!!

